

De plas zelf zit ook vol plantenleven. De Zwanebloem (*Butomus umbellatus*) heeft zich als oeverplant gevestigd, en in het water groeit veel Grof hoornblad (*Ceratophyllum demersum*) en Aarvederkruid (*Myriophyllum spicatum*). Uit deze soorten blijkt dat het water voedselrijk is. In het najaar vielen een groot aantal witte driedelige bloempjes op, die net boven het wateroppervlak uitstaken. Ze horen bij een soort die lijkt op een forse vorm van de Brede waterpest (*Elodea canadensis*). Het blijkt *Egeria densa* te zijn, een aquariumplant die door de warme zomers en milde winters van de laatste jaren zich buiten de

huiskamers heeft weten te vestigen. In Nederland heeft verspreiding nog niet op grote schaal plaatsgevonden, maar dat lijkt niet lang meer te duren. Vermeldenswaardig is verder dat deze exoot in Nederland zelden bloeiend wordt aangetroffen. Daarmee is de waarneming in de Blerickse plas toch wel iets bijzonders.

Het is duidelijk, er gebeurt in floristisch opzicht van alles in nieuwe bermen. Zeldzame en/of bedreigde soorten weten er hun weg te vinden. Laat echter dit fraaie voorbeeld van flora-ontwikkeling bij een nieuwe snelweg

niet beschouwd worden als een pleidooi om nog meer wegen aan te leggen. Te veel waardevolle natuur wordt voor wegenbouw opgeofferd. Van de andere kant moeten we onze ogen niet sluiten voor verrassende natuur die bij nieuwe snelwegen kan ontstaan. Laten we het maar beschouwen als een troostprijs.

LITERATUUR

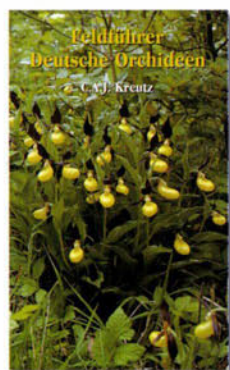
KREUTZ, C.A.J., 2001. Veldgids Nederlandse orchideeën. Kreutz, Landgraaf.

Frans Coolen, Blerick

BOEKBESPREKINGEN

FELDFÜHRER DEUTSCHE ORCHIDEEN

KREUTZ, C.A.J., 2002. Uitgave C.A.J. Kreutz, Landgraaf. 216 pagina's, 213 kleurenfoto's. ISBN 90-806626-2-3. Prijs € 23,-, te bestellen bij C.A.J. Kreutz (email: c.kreutz@hccnet.nl, tel. 045 - 532 11 07).

Deze Duitstalige orchideeëngids is vanwege zijn handzame formaat (12 bij 19,5 cm) uitstekend bruikbaar als veldgids. Daarvoor is de gids natuurlijk ook bedoeld. Het bevat prachtige kleurenfoto's, iets wat we van deze auteur gewend zijn. De gids begint met een zeer beknopte bespreking

van een groot aantal verschillende biotopen waarin orchideeën worden aangetroffen; uiteenlopend van loofbossen op kalk, bosranden, duinvalleien, dennenbossen tot alpenweiden. Bij ieder biotoop staat een duidelijke foto die laat zien waar bepaalde soorten groeien. Hierdoor kan ook diegene die de Duitse taal niet zo machtig is, begrijpen wat de auteur bedoeld. Bij ieder biotoop wordt ook aangegeven welke soorten orchideeën verwacht kunnen worden. Hierbij moet opgemerkt worden dat vaak zoveel soorten genoemd worden, dat het een beginnend orchideeënvriend behoorlijk kan gaan duizelen. Na dit deel volgt een korte beschrijving van de eigenschappen van de verschillende orchideeënfamilies. Deze beschrijvingen worden verlicht met tekeningen waarin de bloemvormen van de families goed te onderscheiden zijn. Ook is er een korte determinatiesleutel waarin de planten tot op familie-niveau onderscheiden kunnen worden. Vervolgens worden alle in Duitsland voorkomende orchideeën-

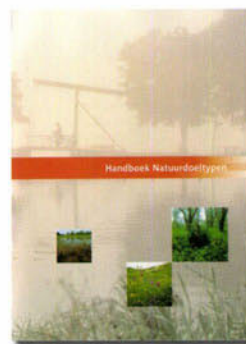
soorten besproken. Deze beschrijvingen worden steeds aangevuld met ten minste één overzichts- en één detailfoto in kleur. Naast een uitgebreide en duidelijke beschrijving, worden ook de verschillende biotopen waarin de soort is aan te treffen, genoemd. Hiernaast worden het verspreidingsgebied, de zeldzaamheid en of de bedreigingen van de soort genoemd. Verspreid over het boek zijn ook beschrijvingen en opnames van enkele kruisingen opgenomen. Dat dit iets is wat de auteur uitermate boeit, komt ook in zijn andere werk naar voren. Kortom, een prachtige veldgids die ik iedereen kan aanraden, mits hij de moeite neemt om de Duitse taal op de koop toe te nemen.

Olaf Op den Kamp

HANDBOEK NATUURDOELTYPEN TWEDE, GEHEEL HERZIENE EDITIE

BAL, D., H.M. BEYE, M. FELLINGER, R. HAVEMAN, A.J.F.M. VAN OPSTAL & F.J. VAN ZADELHOFF, 2001. 832 pagina's. Expertisecentrum LNV, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen. ISBN 90-75789-09-2. Telefonisch (tel. 0317-474801) of schriftelijk (Postbus 30, 6700 AA Wageningen) te bestellen bij het Expertisecentrum LNV onder vermelding van code 2001/020 en het gewenste aantal exemplaren. De kosten bedragen € 30,00 per exemplaar. Bij toezending wordt een factuur bijgevoegd.

Handboeken leest men niet. Een handboek is bedoeld om gericht zaken op te zoeken op het moment dat men er meer over wil weten. Soms bevat een handboek richtlijnen over hoe te handelen in bepaalde situaties of geeft het inzicht in procedures. Het Handboek Natuurdoeltypen is niet anders. Het is geen lezenswaardig boek, maar een opsomming van alle natuurdoeltypen die in Nederland gerealiseerd kunnen worden. Daarmee wordt al direct aangegeven dat het handboek

enerzijds onvolledig en anderzijds limitatief is. Maar het beleid vraagt om duidelijke doelen en de auteurs geven in de inleiding aan dat bij het streven naar een handzame set het aantal beschreven natuurdoeltypen ten opzichte van

de eerste editie met succes is teruggebracht van 132 naar 92.

In het volgende hoofdstuk leggen de auteurs verantwoording af over de gemaakte keuzes, over de gekozen criteria en de te kiezen beheersstrategieën. Maar ondanks al die pogingen blijft het voor mij als ecooloog een vreemde benadering van de natuur.

In hoofdstuk 3 wordt aangegeven hoe de natuurdoeltypen dienen te worden toegepast. In het kort komt het erop neer dat ze een toetsingskader vormen voor de ontwikkeling van rijks- en provinciaal beleid, en dat ze tevens een doelstelling voor de (natuur)beheerder beogen te zijn. In het op deze manier benaderen van de natuur schuilt het gevaar dat mensen gaan denken dat natuurwaarden maakbaar zijn. De auteurs realiseren zich naar mijn mening te weinig dat de abiotiek vaak dermate ingewikkeld is dat de biotiek daar niet direct van af te lezen is.

Het grootste deel van het boek (hoofdstuk 4) wordt ingenomen door uitputtende beschrijvingen van natuurdoeltypen. Bij ieder natuurdoeltype wordt eerst een beeld geschetst van wat men voor ogen heeft, waarbij ook de aandacht uitgaat naar cultuurhistorische en aardkundige aspecten. Daarna volgt een ecologische beschrijving waarbij op een gestandaardiseerde manier de bijbehorende plantengemeenschap, broedvogelgemeenschap

(bij wateren ook de vis- en macrofaunagemeenschap), de bodemtypen, de waterherkomst en overige randvoorwaarden worden aangegeven. Vervolgens worden de doelsoorten opgesomd en gerelateerd aan de Habitatrichtlijn. Tenslotte volgt een globale beschrijving van het uit te voeren beheer. Men kan terecht vraagtekens zetten bij de keuze van de doelsoorten (zie ook Ron Beenen in het Natuurhistorisch Maandblad van oktober 2002), zeker als men aangeeft dat alles draait om biodiversiteit. Maar meer nog doet men onrecht aan de natuurterreinbeheerder, waarvan dadelijk zal worden verlangd dat hij met een halve bladzijde tekst een doelgericht beheer kan uitvoeren dat resulteert in een afgebakend natuurdoeltype.

Mijn verbazing is groot als bij hoofdgroep 3: natuurdoeltypen van halfnatuurlijke landschappen, onder 3.1 een droogvallende bron of beek wordt genoemd. Natuurlijk is dat een biotoop, maar is dat iets wat men wenst na te streven? Iets verder wordt mijn aandacht getrokken door natuurdoeltype 3.14, gebufferde poelen en wielen. Het verbaast me dat de diversiteit niet wordt geaccentueerd. Een poel voor een Rugstreeppad is in de verste verte niet geschikt voor een Kamsalamander. En een pionierssituatie kun je zeker niet structureel creëren door een poel gemiddeld eens in de vijf tot tien jaar op te schonen. Bij het bloemrijke grasland van het Heuvelland (natuurdoeltype 3-37) valt me op dat de Vinpootsalamander als doelsoort wordt genoemd, terwijl deze soort in dat vegetatietype in Nederland nog nooit is aangetroffen. Bij de natte heide (natuurdoeltype 3-42) worden in het kader van OBN nogal wat proefmaatregelen voorgesteld die op zijn minst arbitrair zijn (toevoer van diasporen en faunamateriaal, bekalken van inzijsgebieden). En zo zijn er ongetwijfeld vanuit een andere interessesfeer nog veel andere opmerkingen te maken.

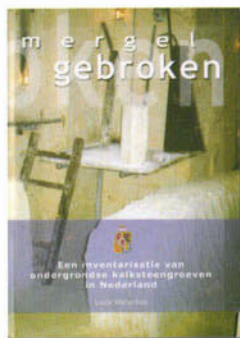
Concluderend kan niet anders gezegd worden dat de inhoud van het boek me tegen de borst stuit, maar dat het voor velen onmisbaar zal zijn. Zeker als je met de overheid of de terreinbeheerder wenst af te rekenen. De wereld is niet anders. De maatschappij is inmiddels zover doorgeslagen dat alles afrekenbaar moet zijn. In die visie moet ook het natuurbelang afgewogen worden in duidelijk en helder geformuleerde doelstellingen. En daarvoor heb je een handboek nodig.

Ton Lenders

MERGEL GEBROKEN

EEN INVENTARISATIE VAN DE ONDERGRONDSE KALKSTEENGROEVEN IN NEDERLAND

WALSCHOT L., 2001. Uitgave Luck Walschot, Lindenstraat 9, B 3770 RIEMST (België). 342 pagina's. ISBN 90-90154124-0. Prijs € 50,- (incl. verzendkosten), te bestellen bij L. Walschot, Lindenstraat 9 B 3770 RIEMST. Het boek is voor € 45,- af te halen bij het Natuurhistorisch Museum Maastricht, Bosquetplein 6-7, 6211 KW in Maastricht.

Slechts zeer sporadisch verschijnen er boeken over de Limburgse mergelgrotten. Daarom worden deze nieuwe uitgaven al snel en bijna per definitie als innovatief en uniek bestempeld. Is dat wel zo? Wie door "Mergel gebroken" van Luck

Walschot bladert, komt al snel onder de indruk van zijn weergave van jarenlang speurwerk en registratie. Kaarten, plattegronden, indeling, foto's, beschrijvingen, pseudoniemen en de geologische situering (dit laatste hoofdstuk is geschreven door de gebroeders Sjeuf en Werner Felder) geven op een zeer overzichtelijke en uitgebreide wijze inzicht in de wereld van de Limburgse onderaardse kalksteengroeven.

Het boek is in diverse hoofdstukken verdeeld. Na een inleiding en een verklaring van de pagina-indeling en de gebruikte iconen zijn de groeven per gemeente (zes in totaal) opgedeeld. In het boek wordt iedere gemeente met een aparte kleur weergegeven. Een topografische kaart, met daarop de ligging van de groeven ingetekend, gaat de inventarisatie vooraf. Daarna volgt per pagina en in alfabetische volgorde de beschrijving van een groeve met een foto van (meestal) de ingang. In aparte kaders worden tevens de deelgemeente of toponiem, de coördinaten, de plattegrond en eventuele literatuurverwijzingen opgetekend. In een verticale balk wordt het groevenummer, de

naam van de gemeente, de gebruikte iconen (als weergave van de landschappelijke waarde van de ingang, de huidige toegankelijkheid, het huidige gebruik en het aantal etages) vermeld. Het lijkt ingewikkelder dan het is, maar de vormgevers zijn er per uitstek in geslaagd om zeer overzichtelijke pagina's te creëren. Het boek straalt een gedegenheid uit en is zonder meer een afspiegeling van het monnikenwerk, dat Walschot zich jarenlang getroost heeft. Geen enkel detail lijkt hem ontgaan te zijn. Het boek staat boordevol met informatie, maar het maakt het lezen voor iedereen gemakkelijk en toegankelijk.

De auteur wilde vooral compleet zijn en dat is, bijna onvermijdelijk, niet helemaal gelukt. Er zijn de nodige schoonheidsfoutjes binnen geslopen, die de meeste lezers gelukkig ontgaan. Zo zullen groeveliefhebbers met enige veldkennis tijdens het lezen wel enkele malen de wenkbrauwen fronsen. Vooral de intekening van de groeven op de topografische kaarten verdient de schoonheidsprijs niet. De nummers zijn een enkele maal verwisseld, de juiste locatie is niet altijd even nauwkeurig en soms zijn er stippen getekend zonder verdere vermelding. Vooral dat laatste wekt een nieuwsgierigheid op, die bij het lezen van het boek helaas niet bevredigd wordt. Daarnaast is er discussie over de juiste vermelding van de coördinaten. Dat alles knaagt toch een beetje aan de status "veldgids", die de auteur voor zijn boek graag zou willen krijgen.

Ook zijn er (kleine) details, die meer vragen dan antwoorden opleveren. Een voorbeeld? Zo wordt er op pagina 131 gesproken van "de groeve 't Breulsloot". Voor ondergetekende is het zeer eervol een groeve naar hem vernoemd te krijgen, maar de ligging of beschrijving is niet terug te vinden, ook niet in de lijst van pseudoniemen. En de uitgebreide literatuurlijst zou iets langer zijn geweest, als de vele auteurs, die met een of meerdere artikelen in SOK-Medelingen een wezenlijke bijdrage hebben geleverd aan dit prachtig boek, met naam genoemd werden. Nu zijn ze anoniem opgenomen onder de vermelding "SOK-Medelingen 1 t/m 36". Dat zijn slechts de enkele 'nadelen', die aan het boek kleven.

Het boek is aangenaam in gebruik en voor iedereen toegankelijk. Kortom, een vakwerk dat niet alleen de groeveliefhebber zal bekoren.

Ton Breuls

RECENT VERSCHENEN

M.C. VAN DEN BURG, J.C.M. RADEMAKERS, A. KLINK & J.H.T. LUCASSEN, 2000. Slib in het zomerbed van de Maas, kwantitatieve aspecten in relatie tot ecologische ontwikkeling. Rapport in het kader van het project "Ecologisch Herstel Maas". Rapportnr. 32-2000. RIZA, Lelystad/Rijkswaterstaat directie Limburg, Maastricht. 56 pp. Te bestellen bij Cabri mailservice, tel. 0320-28533 of e-mail: riza@cabri.nl. Het ligt ook ter inzage in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht. In een gezond riviersysteem is een zekere hoeveelheid slib aanwezig. Toch lijkt de aanwezigheid

van slib in de Maas de laatste decennia te zijn toegenomen en is de samenstelling ervan veranderd. Het rapport bevat een beschrijving van een literatuurstudie uitgevoerd om inzicht te verschaffen in de manier waarop de slibhuishouding van de Maas de ecologische ontwikkeling beïnvloed.

Hierbij is vooral de slibafzetting in het zomerbed onderzocht. In het zomerbed van de Grensmaas en de Gestuwde maas vindt sedimentatie van slib vooral in de zomer plaats. In de winter wordt dit weliswaar weggespoeld, maar juist de zomerperiode is het groeiseizoen van flora en fauna. De

algencomponent in het slib blijkt de meeste invloed te hebben op de ecologische ontwikkelingen. Met name waterplanten en macro-evertes vinden hiervan hinder, vooral in de ondiepe delen van de Maas. Zonder veldmetingen blijft het echter moei-